

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 2. SIBIIŪ, 15 FEBRUARIU 1893. Anulŭ XXIV.

LIMBA MATERNĂ ÎN ȘCÓLELE NÓSTRE DE FETE.

Poporulŭ nostru mai cu seamă de o jumătate de seculŭ încóce, adecă de când s'a scăpatŭ de jugulŭ servitutei, a pusŭ mari silințe și pentru luminarea și cultura sa; și cu dreptŭ cuvântŭ președintele AsociaȚiunei nóstre, Dlŭ G. BariȚiu, a apreȚiutŭ în cuvântulŭ seu dela deschiderea ultimei adunări generale din Sibiiŭ jertfele cele mari, ce le-a adusŭ elŭ pe altarulŭ bisericei și școlei. Gimnasiile și seminariile nóstre preoȚesci și învăȚătoresci, cununa cea frumósă de școle primare superióre, și numérulŭ celŭ mare de școle elementare, înfiinȚate, înzestrate și perfecȚionate, aprópe tóte s'aŭ făcutŭ numai din sudórea poporului nostru, ba adeseori numai cu învingerea de greutăȚi neasceptate și chiar nejustificabile.

În timpulŭ mai recentŭ s'a datŭ atenȚiunea cuvenită și educaȚiunei și instrucȚiunei tinerimei de *sexulŭ femeescŭ*; și numérosele reuniuni femeesci, cari arŭ resăritŭ și resarŭ în tóte părȚile locuite de Români, și-aŭ luatŭ problema, a da școlelorŭ de fete totŭ sprijinulŭ posibilŭ materialŭ și moralŭ. Ear AsociaȚiunea transilvană, când cu încordarea tuturorŭ puterilorŭ sale a înfiinȚatŭ școla civilă de fete, și aceea o a înzestratŭ și cu internatŭ și cu probate puteri didactice, a făcutŭ unŭ pasŭ fórte însemnatŭ întru promovarea culturiei poporului nostru. Pentrucă ori câtŭ de multe și bine îngrijite se fiă școlele nóstre de băieȚi, decă nu ne amŭ îngrijii totdeodată și pentru școle bune de fetiȚe, ostenelele nóstre arŭ remâne la calea jumătate și n'arŭ duce la scopulŭ doritŭ. Progresulŭ

unuî poporü depinde de conlucrarea armonică și perfecționarea intelectuală și morală a ambelorü sexe.

Urmândü cu atențiune educațiunea și instrucțiunea, ce se dă fetițelorü române în aceste școle, vedemü unü progresü imbucurătoriu în töte privințele; și acesta ne îndreptătește a sperá, că școlele acestea vorü umplé o lacună din trecutü, ce cu durere o simțimü încă și astăzi, și vorü contribui a se prepará poporului nostru unü venitoriu mai fericitü. De opt-spredece seculi femeea română e pestrătórea și păzitórea cea credincióasă a limbei, moravurilorü și virtuțilorü strămoșesci în casa sa. Fără eroica mamă, carea mai bine va se jertfescá pre fiulü seu decâtü patria, Stefanü alü Moldovei n'ar fi devenitü mare; și fără Dómna Despina, carea când sécá isvórele, cu fericire aduce Dómnului Neagoi giuvaerele sale, ca se le vëndá și se zidescá mai departe, România n'arü poté privi astăzi cu atáta mulțemire spre curtea de Argeșü, capulü de operá alü „meșterului Manole“, decorulü edificiilorü sale religióse. Dar totü asemenea de adevératü e, că decá strămoșii nostri purtaü mai multá grijá și de educațiunea ficelorü lorü, mulțime de tineri, înstrăinați prin căsătoriá de cătrá neamulü lorü, arü sta și astăzi în fruntea lui.

Nu este scopulü acestorü șiruri, a întra în materialulü celü vastü, ce ni se presentá în privința educațiunei femeesci preste totü; ci voiu atinge aici numai o parte a îngrijirei, ce trebuie se avemü pentru acéstá educațiune. Și acéstá parte este *limba maternă*.

Toți pedagogii și bărbații de școlá suntu de acordü, că celü d'antáiu obiectü de învățământü, după doctrina religiunei, trebuie se fiá limba maternă. Și acesta nu o afirmá ei din zelü esageratü pentru naționalitatea lorü, ci din celü mai simplu motivü alü rațiunei, alü praxei. În ce limbá veî vorbi cu scolarulü, decá nu în limba, ce o scie elü dela părinții sei, în deosebi dela mama sa? Cum 'i veî comunica învățatura, ce voiesci a-i da, din scrisü și cetitü, ba din töte obiectele de învățământü, decá nu veî scí lega cunoscințele, acestea de cuno-

scințele primitive, ce le aduce elū din casa părintescă? Așa dar mijlocul celū neapăratū de lipsă pentru totū învățământul scolarū este limba maternă a scolarului. Principiulū acesta are aceeași valóre pentru școlele de băieți și de fetițe; și cine arū desconsidera principiulū acesta, arū lucra, cu voiă ori fără voiă, nu la prosperarea, ci la înapoiarea și distrugerea școlei.

Dar nu numai unū mijlocū de comunicațiune între scolarū și învățatoriu este limba maternă, ci totdeodată o legătură a ambilorū cu poporulū, din care facū parte. Limba este expresiunea minții și inimei unui poporū; în ea se cuprinde și se conservă totū tesaurulū cugetărilorū și simțemintelorū lui. De aceea decă vomū a conserva, precum avemū sântă datorință, pre fetițele nōstre poporului nostru, naționalității nōstre, avemū se îngrijimū încă din casa părintescă pentru crescerea, deprinderea și perfecționarea lorū în limba maternă; ear încâtū acesta din cause neîncungiurabile nu s'arū puté, se îngrijimū, ca ce a neglesū casa părintescă, se deplinésca școla. Arū greși dar toți aceia, cari arū pretinde dela școlele nōstre de fetițe instrucțiune și desteritate în tōte obiectele de învățământū, dar arū desconsidera séū arū declará de prisosū studiulū limbei și literaturēi române, cari sūntū o parte atātū de însemnată a vieței sufletesci a acestorū școle. Viēta publică: catedra și amvonulū, taraba și atelierulū, tribuna și forulū, după ordinea nestrămutată a naturei, este partea bărbatului; casa și viēta familiară partea femeii. Se nu uitămū, că scolărița acēsta, carea percurge acum studiile prescrise, mâne poimâne va fi chiămată a fi soție, económă, mamă; și se ne punemū întrebarea, cum va corespunde ea acestorū datorințe, decă nu va purta pe buzele sale limba maternă, și nu va pestra în inima sa simpatia și iubirea cea mai intimă pentru neamulū seu? Așa dar limba maternă are se fiá unū primū obiectū de învățământū alū școlei de fetițe; și deodată cu cunoscința și esercitarea limbei materne, vorbite și scrise, elevele conform etății și princepereii lorū, se guste și din

productele cele mai alese ale literaturii române, ca cu atât mai mult să se deprindă nu numai a vorbi și a scrie corect și frumos, ci și a cugeta și a simți curat românesc, a se cunoaște, a se simți, a se ști una cu poporul lor. Căci precum va fi casa părintească, în carea eleva s'a născut și a crescut; precum va fi școala, carea e chemată a nutri sufletul, și precum va fi iubirea ei către poporul seu, așa va fi și casa, ce într'un timp poate apropiată ea va fi chemată a întemeia! Ear precum va fi casa și familia, așa va fi și societatea și poporul.

Cât pentru învățarea *limbilor străine*, aceea într'un stat poliglot, precum e și patria noastră, nu poate lipsi. În învățarea acelor se face conform legilor existente, cari hotărăscu materialul și modul de a-l percurge. Din punct de vedere pedagogic învățarea și a altor limbi, pe lângă limba maternă, se recomandă atât cu privire la viața practică, unde elevele vor avea lipsă de ele, cât și din cauză că prin asemănarea limbilor se agerește mintea școlăritei, arătându-se părțile omogene și eterogene ale celor două limbi, de cari se ocupă. Dar nu e iertată, ca învățarea limbilor străine să se facă cu postpunerea și spre scăderea limbei materne. De asemenea nu e iertată, ca aceste limbi se fiă prea multe, ca cercetările gramaticale se între în specialități filologice, în istoria dezvoltării lor, formele antice etc., pentru care de altminteră, abstrăgându de toate celelalte, nici timpul de 3—4 ani nu ajunge; și cu un cuvânt se nu se facă din ele studiu academic limbistic, ci ca elevele să-și câștige cunoștințele de lipsă gramaticale, să se deprindă în conversațiune și să cunoască, după etatea și starea lor, cele mai bune produse literare ale acelor. Regula generală însă e, ca și la învățarea limbilor străine tonul fundamental totdeauna se fiă limba maternă, națională. Numai pe baza cea fermă și sănătoasă a naționalității ne vom pute rădica apoi treptat la înălțimile adevăratului cosmopolitism, care în fond e una cu idealul creștinismului, la care perfecțiune omenescă în general, la care suntem chemați.

mați prin cuvântul Creatorului chiară dela începutul neamului nostru.

Aretându dar pe scurtă, după ăngustimea spațiului, de care dispunemă, rolulă și însemnătatea, ce trebuie se le aibă limba maternă ca obiectă de învățămētă și ca limba de conversațiune în școlele năstre de fetițe, dicemă, că acestă rolă nu este ună ce silită, măiestrită, ci este celă naturală, ce l'amă adusă cu noi în lume, de a fi și a remănă deapănarea credincioșă limbei și naționalității năstre, și acestă credință a o transpune și asupra următoriloră nostri. Corectă și frumosă esprimă celebrulă Schleiermacher ideaa acestă, când ăice: „Pentru desvoltarea naționalității nu avemă se facemă nimică deosebită, decă ea esistă în generațiunea betrână, ci numai se o aperămă de influință străină“.

Ear cumcă ea a esistată și esistă în generațiunea betrână, dovédă este însăși limba năstră, dovédă însuși numele nostru.

Z. Boiu.

RESULTATULĂ ESAMENELORĂ SEMESTRALE ÎN ȘCOLELE DE FETIȚE CU INTERNATĂ.

Sibiiă, în Februarie.

Dela prima deschidere a școleloră de fetițe înființate de cătră Asociațiunea transilvană, între alte măsuri prevădute în *Planulă* de învățămētă și în *Regulamentulă* internă ală institutului spre asigurarea unui progresă sănătosă, se ținură și cu finea semestrului I. din anulă scolastică ecsamene din maī multe studii împuse prin legea de instrucțiune publică a țerei. Aceste ecsamene nu sântă publice ca cele din Iunie ală fiăcărui anulă, ci se țină numai cu asistența directorului și a delegatului denumită de cătră Comitetă; ele însă sântă de regulă cu atâtă maī rigorose, pentruca corpulă didactică se fiă în stare de a precalcula după putință progresulă fiăcărui eleve de preste anulă întregă.

Esamenele semestrale s'au ținut astădată în 31 Ianuarie st. n. și au decurs cu rezultat mult mai bun, decât eram în drept să așteptăm în urmarea deselor absențe cauzate mai vârtos prin morburile și prin această eamnă furiasă.

Din conspectele oficiose transmise la Comitet se vede, că au fost înscrise în clasa I. civilă 16, în clasa II. 18, în clasa III. 19, în clasa IV. 16 eleve, în număr total din patru clase 69 eleve. La numărul acesta se adaugă 15 eleve înscrise pentru *cursul complementar*, definită și circumscrisă în §-ful din urmă al *statutului de organizare*; aceste eleve însă nu au fost supuse la examenul semestral, din cauză mai vârtosă că o parte din ele s'au înscris mai târziu decât cere legea, de unde progresul devine problematic; deci se cere oarecare timp, ca să se ajungă în studii. Unele puține frecventăză ca extraordinare ascultându numai anumite studii și deprindându-se în unele limbi din cele obligate ori facultative, uneori chiar și în limba maternă, pe care, deși născute din părinți români, o învață mai întâiu acuma.

Destul că elevele înscrise în cele patru clase superioare și în cea complementară au fost în sem. I. al a. c. 84. Și fiindcă în același edificiu se află deschise și clasele elementare de fetițe, susținute de Reuniunea femeilor române din Sibiu, cu 20 eleve, așa numărul total al fetițelor din ambele școle scutite sub același acoperământ ajunge până astăzi la 104, una sută patru eleve.

Din aceste eleve 55 locuiesc în propriul internat sub imediata grijă și conducere a directoarei și ajutoarelor ei, pre când directorul conduce și supraveghează totu: școlă, internat și are se ție conferențe dese cu corpul didactic, despre al căror rezultat înaintăză informațiunile necesare la comitet.

Față cu numărul prezent al elevelor interne și externe, eără mai ales reflectându la unele deprinderi ale secului femeiesc, de care educațiunea lor în vécule acesta abia mai pôte fi lipsită, dintre toate recerînțele cea mai simțită este

din diverse puncte de vedere lipsa *de spațiu*, adică încă de unele încăperi.

Ne este cunoscută la toți, că după cassarea câtorva planuri intrate în 1885 la concursu în fine comitetul s'a decisu pentru esecutarea unui planu de internatu, în care se încapă cu totul 60 de eleve, nu numai pentru locuință, ci și pentru învățatură în școle, ca se nu fie necesitate a merge de alungul strădelor pe la alte școle, de care aici în Sibiiu mai sântu câteva. Edificiul s'a ridicatu întocmai după planul adoptatu cu câteva corecturi arhitectonice. După puținii ani de activitate și experiență a datu Ddeu Sântulă ca se ne vedemă înșelați în modu foarte plăcutu în calculele noastre din 1884/5, încātu adică numărul elevelor interne cu externe din ambele școle și din tôte clasele trece preste 100.

Acéstă cifră, adevărită cu matriculele școlilor, adusă în combinațiune cu alte institute înființate încă și în alte localități totu pentru eleve române, dau probă învederată, că necesitatea loră devine pe anu ce merge totu mai simțită, precum și că acea convicțiune a părinților le este impusă de interesul loră bine înțelesu.

Din ștastica popórelorū Ungariei, ale Transilvaniei și Bucovinei se póte afla ușorū, că numărul fetitelorū române dintre 6 și 16 ani trece preste 400,000 (patru sute de mii). Legea și mintea noastră sănătósă cere dela noi, ca se avemă pretutindenī școle românesce, la care se tritemu regulatu și pre fetițele noastre, pentru-ca se'si câștigue celū puținū atâtea conoșcințe câte se propunū în patru clase elementare. Totu așa însă pretinde unū interesu de ordine superióră, de care sântu pătrunși mai mulți părinți români de bună credință, că celū mai puținū 10% din 400,000 de fetițe române trebuie se fie înștruite și educate în școle și institute înființate anume pentru clasele superióre ale societății omenesce, de care cu voia orī fără de voia noastră, se forméză și la popórele cele mai democrate pe o cale earășī firésce; pentru-că precum facultățile spiritualī ale ómenilorū sântu de o varietate nemăr-

ginită, așa și în averile materiale domnesce o diversitate uimitoare. Prin urmare cine are mult, acela și voiesce, poate să și sacrifice mult pentru instrucțiunea superioară a filor și ficelor sale, ceea-ce nici-decum nu însemnează a lucra în spirit aristocratic al feudalismului nesuferit, ci însemnează numai a tinde la o cultură cât se poate mai solidă a minții, a spiritului și la nobilitarea inimii, a simțimentelor morale-religioase, și prin acele calități a servi altora de model, de îndemnă către perfecțiune, așa cum cere și Evangelia.

Acei cari cunosc mai de aproape starea materială a mai multor familii române din Ungaria, Transilvania și Bucovina, sînt de acea credință, că cel mai puțin de zece mii de familii se află în stare de a și da pe ficele lor la institute de frunte pentru educațiune; prin urmare că nu ar ajunge nici zece internate, precum este cel românesc din Sibiu, pentru-ca se potă cuprinde pe toate ficele acelora.

În cât pentru internatul Asociațiunii transilvane, se pare că nu este prea departe timpul, în care proprietarii lui vor avea a se ocupa cu planul de a mai adauge o mică aripă la el. Causele, pentru cari va trebui să se întempele așa ceva, sînt cunoscute mai de aproape corpului didactic, precum și la câțiva alți protectori ai școlilor. Pentru astădată însă despre lărgirea încăperilor fiă de ajuns numai a o atinge ca pe o eventualitate a viitorului și a o lăsa în judecata dlor membrii ai Asociațiunii, cari cunosc acele vre-o patruzeci de încăperi ale internatului; tot așa însă le este cunoscut și planul nostru de învățămînt aprobat de către guvern așa precum îl votase Asociațiunea noastră; acel plan însă presupune sale și chilii neasemănate mai multe decît s'ar cere pentru tinerimea scolastică de sexul bărbătesc, precum: sale de prelegeri pentru toate clasele; sale spațioase ca dormitoare; sala pentru corepitiuni, alta pentru desemn și caligrafia; sala de gimnastică și de danț; sala pentru ecsamene și festivități; altă sală mare ca refectoriu (sală de mîncare), sala de scaldă; infirmăria; cinci chilii

pentru fortepiane séu și vióră, locuința directórei, a le profesórelor; cancelaria, camera de primitú óspeți înainte de intrare; bucătăria; spelătoria; suterane pentru lemne, legume și alte obiecte necesare la întreținerea elevelor și a personalului din lăuntru etc.

DIN LITERATURA POPORALĂ.

În urma concursului literarü publicatü de On. Comitetü alü Asociațiunei transilvane la 29 Decembre 1890 Nr. 292 aü intratü, între alte lucrări de specialitate, și unü numărü de colecțiunii de poesii, povesti ș. a. populare. Din acestea comitetulü în ședința dela 21 Augustü n. 1892 a *premiatü*, între altele, și unü manuscriptü întitulatü „Rugăciunea Maicei Précurate“ și „Povestea Maicei Precestii“, și colectantele acelora, după deschiderea plicului sigilatü, s'a aflatü că este p. t. dlü *Titu Budiu*, Vicariu foraneu din Maramureșü. Credemü de interesü deosebitü, a da publicității ceva și din literatura poporală a fraților nostri din patria lui Dragoșü, și facemü së urmeze aici cele dóné piese menționate, pe câtü se póte, după testulü originalü.

I. Rugăciune cãtră sfânta Maică Preacurată.

Eu më rogü ție sfânta lumii, și de postü, cădelnița lui Christosü, cum se rógă 99 de robü în 99 de temniți, cu gurile căscate, cu inimele plecate, cãtră Sânta Maică précurată, dü și rugăciunea mea la maica domnului, că nu-i altă ajutătóre, necü altă mângăitóre, fără singurá maica lui Ddeu.

Eu më rogü, cum se rógă 99 de di-eci (diac = cantor) în 99 de biserici, la 99 de itrose, din 99 de ciaslove; cum primesci ruga acelora și pentru ruga acelora, primescé Dómne și a le mele, aceste puținele!

Eu éráși më rogü, cum se rógă 99 de preoți, în 99 de Dumineci, la 99 de sluşbe (liturgie), cu 99 de evanghelii deschise, cu 99 de luminü aprinse, cum primesci Dómne ruga acelora și

pentru ruga acelora primesce și ale mele, este (= aceste) puținele, și spre ce mă rogă îmi ajută!

Și erăși mă rogă, cum se rógă 99 de călugări, în 99 de mănăstiri, la 99 de altare în 99 de Domineci, cu 99 făclii aprinse, cu inimile plecate, cu gurile căscate, din cărțile deschise, cu slovele întraurite, cu sufletele umilite. Cum primesci Dómne ruga acelora, primesce-mi Dómne și a le mele, este puținele, și spre ce mă rogă ajută-mi, și Maica précurată se se róge la Fiiulú seu; și fiulú seu la dlú Dđeu, se-mi audă graiulú meu.

Eu erăși mă rogă, ca 99 de călugărițe, în 99 de chiliuțe, cu cărțile deschise, cu luminile aprinse, cu gurile căscate, cu inimile plecate, cu sufletele înălțate cătră tine Sântă Maică Précurată. Cum primesci ruga acelora, și pentru ruga acelora, primesce-mi dómne și sfântă Maică Précurată și pe ale mele este puținele, că mă rogă la sfânta Maica précurată, și ea se se róge la fiulú seu, și fiulú seu la dlú Dđeu, se-mi audă graiulú meu.

Erăși mă rogă, cum se rógă rugătorií în lume, preste lume, în tus-patru cornuri de lume. Ca ruga acelora și pentru ruga acelora primesce Dómne și a le mele este puținele.

Eu mă rogă, cum se rógă 99 de sichastri în mijloculú Ierusalimulú, la cununa sórelú. Pentru ruga acelora și cu ruga acelora ajută-mi și mie, spre ce mă rogă!

Și earăși mă rogă, cum se rógă 99 de sichastrițe, în 99 de sichastrie, cu inimile plecate, cu gurile căscate, cu sufletele înălțate, cătră tine sfântă Maică Précurată. Ajută mie spre ce mă rogă ție, că n'amú alta ajutátóre de grabă, neci alta mângăítóre bună, ci numai pre tine maica Dluí. Pentru ruga celorú buní, ajută-mi și mie spre ce me rogă. Amin!

Nota. Acésta rugăciune o đicú 7 babe betráne de 70 de aní, cari suntu curate și trecute din cele lumesci. Ceremonia se face pentru indiviđi, ce pătinescú de morburí mari și îndelungate. Acele 7 betráne se adună în casa pacientulú

Duminecă séra, când cinézá cu tóte la olaltă, apoi după cină ȃicú rugăciunea tóte deodată în genunchi.

După finirea rugăciunei dormú în acea casă până dimineța, când de nou ȃicú rugăciunea la o laltă, fără a mânca ceva. Luní tótă ȃiua fără a lucra altceva, ȃicú acésta rugăciune în genunchie. Asemenea facú și Marți dimineța înainte de prândú. Decumva sânt betrânele în putere, mergú Marța la Sfânta Liturgia, ce se servește întru mângăierea celui ce suferé.

Cuvintele dela începutul rugăciunei se reciteză despre tóte ȃilele septemânei, cu acelu adausú că: despre Mercuri se ȃice „sfântă Mercurea, cronica pământului“, despre Joi sfântă Joie, sobornica lui Christosú, despre Vineri „sfântă vinerea ângeréscă“, cea de Sâmbăta „ângeréscă și dumnezeéscă“ și „sfânta Duminecă, dómna ȃilelorú, începeluica septemânilorú“.

Babele, cari ținú acéstú ajunú, sântú puse sub controlă fórte aspră, ca se țină ceremonia regulatú.

Tradițiunea acestei rugăciuni și postú spune, că le aú inventatú robii cei din temnițe, cărora le-a părutú reu de cele făcute și aú doritú adevérata iertare a pecatelorú. Poporulú istorisese, că mulți ómení, cari aú ținutú acéstú postú séu aú plătitú se li se țină, aú fostú mântuiți de suferințe.

Poporulú numesce acésta ceremonie „Postulú Preacestei“.

II. *Cum finescú, unii betrání din Maramurésú rugaciunile.*

„Feresce-me Dómne de ciună, de fómete, de tunú, de fulgerú, de țeri străine, de limbí págâne, de omú cu ȃilele a mâná; feresce-me dómne de cârșcarea dințilorú, de vapaia focului, de iadulú celú întunecosú, de draculú celú vicleanú. — Értă Dómne pécatele tatei și a mamei, a frați și a surori, a uncheși, a mătuși, a moși, a móșe, a strămoși, a strămoșie, până a șeptea viță și semință; értă-mí Dómne și a le mele, câte le-amú făcutú din sfântulú teu botezú, până în sfânta ȃi de astăȃi. Tóte le értă Dómne, ca unú bunú și de ómení iubitorú.

III. Povestea Maicei Précurate.

Se luà Maică Précurată, scârbită și supărată, cu arhangelulă Michailă, și petrunși de supărare, au luată o secure mare și s'au dusă prin lumea mare, și prin pădurea mare și au tăiată lemnă mare și au făcută o mănăstire mare, mare, cu 9 uși, cu 9 altare, cu ferestile spre sóre. Și au luată carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă, și au cetită și au procetită, toți sfântii i-au pomenită, pre toți sfinții lui Dđeu i-au găsită, numai pre fiulă ei și ală lui Dđeu nu l'a găsită. Ea de acolo s'a luată, fețe albe dăruindă, cosițe galbene despletindă, și s'a dusă până în muntele Tavorului și a ședută acolo 3 zile și 3 nopti, multă s'a tânguită, multă s'a necăjită, multă a plânsă, multă a cetită. La trei zile a vedută ună nuoră grosă, ună nuoră măniosă, ună nuoră ca de bolovană, în carele venia sfântulă Ioană. Maica sfântă a strigată odată cu inima sfășiată: „Dóră Tu esci acolo fiulă meu și fiulă lui Dđeu?“. „Ba eu nu sântă elă, că-'să cu multă mai mititelă. Eu sântă Ioană, sfântă Ioană, mergă pre nuoră de bolovană, până la Ierusalimă, totă în plânsuri și suspină.“ Maica Domnului încă se luă, se duse cătră Ierusalimă, cătră locul de suspină, totă prin holde de pelină, pe ună dēmbușiu ascuțită, câtă o dungă de cuțită, fețe albe dăruindă, cosițe galbene despletindă, lacrimi ca bobulă versândă, de măscate (mar) ca bobulă, de infocate ca foculă.

Ea în cale s'a întâlnită, cu ună meșteră de feră vestită, și pre elă l'a întreată, cu jele și cu bănată: „Tu meșteră de fieră vestită, pe unde ai călătorită, cu fiulă meu nu te ai întâlnită, n'ai vedută pe fiulă meu, pe fiulă lui Dđeu, pe izbăvitoriulă teu?“ „Sfântă Maică! eu l'amă vedută, la dușmanii lui a cădută, și ei tare laă bătută, eu cuie de fieră i-amă făcută, ei pe cruce l'a bătută, cu cuiele l'au împunsă, până sângele i-a cursă. Ei au disă se-l facă cuie mar, câtă de tari. Eu amă făcută cuiele câtă de mititele, câtă de supțirele, se nu-'lă potă restigni cu ele.“

„Fiă-ți lucrul mic și plata mare, se dai odată cu ciocanul și se capeți banul!“

Ea érá s'a luatú, cu mare jele, cu mare bănatú, multú a călătoritú, multú s'a necăjitú, multú a alergatú, multe lacrimi a vërsatú, până ce s'a întâlnitú cu unú meșterú de lemnú vestitú, cătrá elú așa a grăitú: „Bună ziua, meșterú de lemnú!“ „Milă se afiu la Maica Précurata! Ce plângi Maică précurată, pentru ce ești supëratá?“

„Luat'amú carte albă în mâna dréptá, carte sfântá în mâna stângá și amú cetitú și amú procețitú, toți sântii lui Dđeu i-amú găsitú, numai pe fiulú meu, pe fiulú lui Dđeu nicăiri nu-lú afiu eu.“

Meșterulú de lemnăritú suspinândú așa a grăitú: „Eu tocma dela elú amú venitú, că acolo amú măestritú, cruce de bradú i-amú cioplitú, jidovii și păgânii pre ea l'aú restignitú. Elú a încăputú pe mână păgână, l'a bătutú fără de viná. A încăputú pe mânuri jidovesci, pe mânuri păgănesci. Mie mi-aú poruncitú păgânii cu greu cuvëntú, se-l facú cruce ușorea, cruce mititea, se pótá eși în susú la dealú cu ea; eu de aceea o-amú făcutú mai mare și mai grea, c'amú gânditú și amú socotitú, că vor duce-o ei și s'orú osteni și pe elú nu l'orú restigni. Ei crucea nu i-au dusú, ce pe spatele lui o aú pusú, și l'aú scosú cu crucea la delú în susú, și multú l'aú căsnitú și multú l'aú truditú, și sânge a asudatú, de 7 orí sub cruce a picatú, și eu reu m'amú supëratú pentru-ce n'amú ascultatú, porunca păgănilorú, ce mi-a datú!“

„Fi-ți-ar lucrulú mare și plata micá, se nu căștigí mai nimicá, se lucrú cu anulú, se nu capeți banulú!“!

Ea de acolo s'a luatú și tare s'a supëratú și inultú s'a truditú, multú drumú a călătoritú, și pe altú delú ascuțitú ca o dungá de cuțitú, cu o bróscá s'a întâlnitú, cu jele cătrá ea a grăitú: „Bună ziua, bróscá țestósá!“ — „Mângăiere, Maică sfântá și cea mai milósá! Sfântá Maică preacuratá, pentru ce ești supëratá? Ce plângi, ce te tânguesci? de ce priciná te grăbesci?“ — „Cum n'oiú plânge, cum nu m'oiú tângui, c'amú

luatū carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă, și amū cetitū și amū procetitū, toți sfinții lui Ddeu i-amū găsitū, în cărți toți s'au pomenitū, numai fiulū meu, fiulū lui Ddeu nicăiri nu-i pomenitū, nicăiri nu l'amū găsitū, ori și câtū amū procetitū, ori și câtū m'amū necăjitū; m'am tălnitū cu sfântulū Ioanū, pe unū nuorū de bolovanū, și acela cătră mine a ȡisū, că jidoviī pre fiulū meu l'au prinsū, tare chinuitul'au și tare batjocoritul'au, cunună de spinī pe capū pusui-au cu funi grōse bătutul'au, pe cruce restignitul'au. Eu tare m'amū supēratū pentru fiulū luminatū, cătră Ierusalimū amū plecatū și acum tare me păzescū (grăbescū) cu fiulū meu se vorbescū, pe elū tare se'lū jelescū, că-l căsnesce neamulū jidovescū“.

„Nu plānge maică sfântă Précurată, nu fi tare supērată, că și eu amū avutū 7 fiuței într'o baltă, și a venitū o rōtă forfōrată, și pe toți i-a călcatū odată, numai unulū mi-a remasū din 7 fiī, și eū cu acelū unulū mă mângăi, amū unū Toma tominocū, calcă în bosuiocū“. Maica sfântă a statū în locū, și a ȡisū cătră brōscă se chieime pre tominocū. „Tomă tominōce, vin'o până 'ncōce, dar calcă în bosuiōce, că la ochi estī ca tolgerile, la capū ca felderele (merța) și ȡi-sū piciorēle ca reschitōrele, și a-i urechī ca nesce frunȡe de curechiu. — Tomō torminōce, calcă în busuiōce și vină mai încōce! Toma tominocū, calcă în busuiocū. Maică sfântă se nu mi te deōta (deochie), se morī ca fraȡil teī sub rōtă“. Maică sfântă l'a zăritū pe acelū broscoiu mare și uritū, ce venia prin ērbă cătră dēnsa cărāindū, și cumū a auȡitū pe bēta brōscă descāntāndū, a rīde a zimbitū și o lēcă s'a mai liniscitū, cătră brōscă a grăitū :

„Peri-uai (perire-ai) în isvōre și nu te-ai impuȡi, ōmenilorū de tine scārbă nu le-arū fi! Trăi-uoī (trăireaī) în fântānă și pentr'a- ceea apa totū se fie bună, trăi-uai în isvōre și ōmeniī rarū se te omōre! că pentru fiulū teu m'amū mângăiatū și eu în necasulū meu“.

Maica sfântă ēră s'a luatū, și deacolo a plecatū, feȡe albe dāruindū, cosiȡie galbene despletindū, lacrenī ca bobulū

versându, după fiul suspinându. Nu multu a călătoritu, la Calvaria *) a sositu, pe fiul se u'a găsitu, cu doi tălharu restignitu, de Jidovi hulitu, de păgăni batjocoritü, de pretinü luı părăsitu, și ea mai tare s'a necăjitü, mai tare s'a tânguitü ! Cătră fiul a grăitü, cum l'a vëđutü restignitu : „O fiul meu și fiul luı Dđeu, me ciudescü (me mirü), cum de te-ai lăsatü, fără lécă de pecatü, și Jidovi te-aü batjocoritü, păgăni te-aü restignitu, pre tine fiul celü adevëratü cu tălharü te-aü asemenatü“. Isusu de pe cruce a grăitü, cu graiü tare liniscitü : „Eu aicea pătimescü, lumea se o mântuiescü. Nu pătimescü pentru mine, nici pătimescü pentru tine, ci pentrucă tatălü celü sfântü așa a voitü, și eu voia luı o amü împlinitü. Elü pe mine m'a întăritü și tóte relele ușorü le-amü suferitü. Nu fi dară maică supërată, că necasurile mele amuš (acuși) mi se gată“.

Atuncü capulü și l'a plecatü și sufletulü tatălui se u'a datü. Maria cu Iosifü de pe cruce l'a loatü, în giolgiü curatü l'a înfășuratü, cu mândre vorbe l'a cântatü, în grópă nouă l'a așëdatü, cu unü omü din Ierusalimü, ce la chematü Nicodimü, mare pétră pe mormëntü a resturnatü. Trei đile în mormëntü a statü fiulü celü sfântü și luminatü pentru alü ómenilorü pecatü. Jiđii cătane la grópă aü așëdatü, cu porunca dela împëratü. Cătanele tare l'aü străjuitü, până trei đile s'aü plinitü, și atuncü fiulü celü luminatü, din grópă érá s'a sculatü și a mântuitü lumea de pecatü. Maica sfântă s'a bucuratü, tóte durerile le a uitatü, ómenilorü unü sfatü li-a datü, că cine a đice povestea ei, mai alesü dintre femeü, cu multü bine le-a resplăti, de multe rele le-a mântui, și prunciü lorü cu norocü vorü fi, pe maica sfântă de o vorü pomeni ; séra culcându-se, diminéța sculându-se, de mâna dréptă i va lua, la mândre mese i va purta, pe la mândre mese întinse, cu mândre făcliü aprinse, și pe la înflorite burete, ca Dđeu se ne ierte. — Dar cine nu o va pomeni, povestea ei nu o va sci, de mân'a stângă 'lú va lua, pe slabe locuri 'lú va porta, pe la mesé neășternute, pe la

*) Se pare a fi corectură de cărturarü, nefiindü îndatinatü poperulü românü cu acestü nume.

păhare neumplute, pe la mesele neîntinse, pe la făcliile neaprinse și pe la neînflorite burete, ca Ddeu se nu'lă ierte!

Nota. În poporū este lătită credința, că pecurariulū, care va dice acēstă poveste în tōtă sēra și deminēta de cāndū se mārlescū oile și până-ce fată, între mielușei va avea unulū nesdravenū, carele va umbla totū în fruntea oilorū. E de însemnatū, că pe mielulū nesdravenū 'lū va cunoșce singurū numāi pecurariulū, care a dīsū rŭgāciunea, adecā povestea Maicei Preciste. Mielulū acela spune pecurariulū cāte primejdī vorū trece în acelu anū preste oi și alte lucruri marī i mai spune, dar numāi la cāntātorī în nōptea de crāciunū și în nōptea de pascī, cānd e deschisū ceriulū.

Asemenea va avea și acea muiere fiu nesdravanū, care va dice povestea acēsta cu tōtă inima, ca se fie primitā.

Povestea acēsta e primitā numāi dela acei inși, carī aū fostū holtei curāți și fete curate. *Titu Budiu.*

RISIPIREA IERUSALIMULUI, SCOSĂ DIN CARTEA LUI IOSIFŪ FLAVIU, DE IOANŪ BARACŪ.

(Studiu din istoria literaturii române).

(Urmare și fine).

Cāntarea IV.

Dela începutū până la pag. 119: „Aceste dīse cuvinte“ ș. c. I. la Flaviu c. IV. c. I. Comparațiunea de pe pag. 114 dela Baracū nu se află la Flaviu.

Ocuparea muntelū Itaburiu (Baracū nota pag. 119—120). Flaviu IV. c. II. Ocuparea cetății Gamala, unde erā Chares, conducătorulū Iudeilorū, Baracū pag. 119—122 fine = Flaviu c. IV. c. III. Diferință este numāi întru atāta, întru cātū Flaviu dice, că nici unū locitorū n'a rămasū neucisū de Romanī afarā de 2 muieri, carī s'aū ascunsū, pe cāndū Baracū scrie în generalū, că Romanīi pedepsescū cu mōrte pe Iudeiī cei cerbicoși.

Baracū pag. 123 supunerea cetății Giscala până la pag. 134, unde dice:

„Întorcă-se pecătosulū

Să-și ia dela elū folosulū = Fl. IV. c. IV.

Despre cele ce se petrecū în Ierusalimū, aflându-și acolo refugiu Ioanū de Giscala, Baracū pag. 134 = Flaviu IV c. V.

Cântarea V.

Tóte cele ce le espune Baracū pe pag. 143—152, firesce mai pe largū la Flaviu c. IV. c. V. Despre chiámarea Iudeilorū în ajutoriu Baracū pag. 152—157, ear Flaviu c. IV c. VI—VII. și firesce și aici mai pe largū: că aū fostū trāmiși la Idumei doī soli cu o epistolă etc. și alte lucruri de puțină importanță.

Despre crudelitățile sevrișite de Zeloți și Idumei Baracū pag. 156—157 și despre retragerea Idumeilorū, precum și nota de pe pag. 156 și 157 = Flaviu c. V. c. I.

Baracū pag. 158—160 incl. și nota despre Placidus = Flaviu V. c. III. Baracū pag. 161 „Și decă trecū o érnă“ etc. chiar ca la Flaviu c. V. c. IV. numai câtū Flaviu amintesce ocuparea mai multorū cetăți mai mici până ajunge la Ierichon (c. V. c. IV) și descrierea Ierichonului.

Dela pag. 162: „Vespasianū cât sosese,

La Ierichon isbāndesce“ etc. = Fl. V. c. VI.

Scăparea ca a lui Lotū (pag. 162) nu este la Flaviu. Cele espuse de Baracū până la 165 escl. = Flaviu V. c. VI.

Baracū pag. 165: Indemnarea Iudeilorū din partea lui Simonū la rescólă = Flaviu V. IX; VI c. I.

Cântarea VI.

Începutulū = Flaviu VI. c. II. Baracū pe pag. 181.

„Tit apoi când 'i trāmite

La cele neisprāvite

Șanțuri să le isprāvescă

Și bine să se gătescă“

cam în acestū înțelesū termină și Flaviu c. III. din c. VI., firesce firulū evenimentelorū nu diferă la Baracū de alū lui Flaviu, numai în privința aceea, că e mai specialū și mai clarū la Flaviu decâtū la Baracū.

Despre măcelul întemplat cu ocaziunea sărbătorii azimelor (Baracü pag. 182 = Flaviu VI. c. IV. Continuarea enarării faptelor Baracü 183 ș. c. I. = Flaviu VI. c. V.) Descrierii Ierusalimului espuse de Flaviu (c. VI. c. VI) corespunde nota lui Baracü de pe pag. 186 și nota de pe pag. 187 și 188. Despre ocuparea părții nordice a Ierusalimului n. Acra și Bezetha Baracü pag. 187—191 Flaviu c. VI., VIII și X. Însă numai faptul — ideea — e împrumutată dela Flaviu, ér predarea, elocuțiunea diferă de a lui Flaviu.

Cele espuse de Baracü pe pag. 191—196 = Flaviu c. VI. c. XI. Ací Baracü imităză pe Flaviu chiar servilü în unele locuri așa s. e. pag. 194 v. 1 și 2 de sus, v. 2 de jos etc.

Baracü pag. 197—200 = Flaviu VI. c. XIV. Nota lui B. de pe pag. 199—200 = Flaviu VI. c. XV. Baracü pag. 200 = Fl. VI c. XVI. Nota de pe pag. 200—201 o espunne Flaviu totü în acestü capü.

Cântarea VII.

Dela începutü până la pag. 204 :

„Ca cela ce cu virtute
Și-au făcutü lucruri vedute

la Flaviu c. VII. c. I. De aici și până la pag. 205.

„Lă Antonia cetate
O sfărmă și o bate

corespunde tecstului dela Flaviu c. VII. c. II. Apoi până la pag. 208, unde cetimü :

„Nu voiü fi spre stricare
Acestorü sante altare“

(= Flaviu c. VII. c. IV finea).

Hotărirea venită dela ceriü, amintită de Baracü pag. 209—210, nu se află la Flaviu.

Despre fómete (pag 210—211) Baracü espune pas de pas după cum aflămü și la Flaviu VII. c. VII, deși se repetéză unele locuri s. e. pag. 211 v. 1 și 2 de susü (cfr. pag. 20 v. 3—4 de susü).

Despre faptulü omoririi unui fiu din partea mamei spre a-lü mânca cetimü la Baracü pag. 211—219, ér la Flaviu

c. VII. c. VIII. ba încă chiar înțelesul cuvintelor roșite de mamă către fiu (pag. 216—217) coincide cu cele scrise de Flaviu la l. c.

Totă asemenea cuvintele exclamate de Tit (Baracū pag. 219—220), ér Flaviu l. c.

Despre asediarea bisericei din Ierusalimū Baracū pag. 221 și urm., ér Flaviu VII. c. IX, dar firesce multū mai specialū, mai pe largū.

Ear exclamarea lui Tit de pe pag. 227 nu este la Flaviu. Totū asemenea lipsescū dela Flaviu comparațiunile dela pag. 205, 215 și 218 (cu leulū, tigrulū și érá cu leulū).

Cântarea VIII.

Cele dela Baracū pag. 229 nu se află la Flaviu, dar espune Flaviu (VII. c. X). că Tit a opritū pe ostași de a derima biserica, înse ura față de Iudei și pofta de câsigū (deóre-ce credeau, că în lăuntrulū bisericei va fi plinū de banī), a învinsū (cfr. Baracū pag. 235).

Urméză apoi firulū istoricū, care se începe cu aprinderea porților (Baracū pag. 230 = Fl. VII. c. X).

Încheierea c. X dela Flaviu o aflămū la Baracū în nota de pe pag. 240.

Baracū pag. 231 „A II și se adună etc. până la 232:
„Sē nedăjduescū în sine
De scăpare și de bine
= Flaviu. VII c. XI.

Pređicerile (profețirea) din semne, că se va derima Ierusalimulū, B. pag. 238—240 Nota = Flaviu VII. XII.

Afacerea lui Titū cu preoții și cuvântarea aceluia: Baracū pag. 241—242 = Fl. VII. c. XIII.

Baracū pag. 243: Iudeii nu primescū ofertulū făcutū de Tit = Flaviu, VII, XIV. În c. XIV Flaviu espune ce are Baracū pag. 243 „Tit care într'alte gânduri“ etc. până josū și nota acestuia de pe pag. 246.

Despre Acra : Baracü 244 = Flaviu VII. c. XVI, apoi despre Sion. ş. c. l. până la pag. 248 = Flaviu VII c. XVI, cu puţină diferenţă, așa ş. e. Baracü pag. 247 :

„Nici unü sufletü nu remâne
Neucisü de mâni păgâne“,

ceea-ce e în contradicere cu cele de mai josü scrise de elü însuşi :

„Ciredi de robi făcându-ï
În cătuşü de ferü bătându-ï
Unii vânduți, alții în lanțuri
S'aü pusü la muncă la şanțuri.

Dar evidentü în contradicere cu cele afirmate de Baracü mai susü suntü cuvintele lui Flaviu : „Tit pe cea mai mare parte dintre prizoneri i-a distribuitü prin provincie“.

Baracü pag. 248 nota (numărulü morțilorü) = Flaviu VII. c. XVII.

Sórtea lui Simeonü și Ioanü, pomeniți de Baracü pag. 245 și despre fundamentala nimicire a Ierusalimului, amintită la Baracü pag. 250, cetimü la Flaviu VII c. XVII, și anume, că Simeonü a fostü cruțatü și pusü între tinerii, cari aveatü se figuréze cu ocasiunea triumfulü lui Titü, ear Ioanü a fostü condamnatü la servitute pe viétä.

Nota lui Baracü de pe pag. 250 = Flaviu VII. c. XVIII. Baracü pag. 251 : „Tit resboiulü sevêrsindu-și

Toți vitejiü dăruindu-și“

dice, dar Flaviu VII c. XIX espune specialü, în ce aü constatü dăruirile și anume : „lauda publică, provocându pe nume pe fiă-care ostaş, carele se distinse în decursulü resbelului, le donă coróne de aurü, decorațiunii de argintü etc. Dispuse a se distribui între ostași pređile luate, cari constaü din aurü, argintü, vestminte prețiose etc.“, apoi sacrificiu de mulțamită adusü deului Marte Baracü pag. 251, érá la Flaviu se face amintire de jertfă pentru învingere. Decă se simția Baracü chiămatü în servițulü muselorü — eu așa credü, că fórte potrivitü materialü de cântatü i oferia distingerea ostașilorü pentru eroismulü manifestatü — lucru cântatü atât de desü de poetii anticü —

poetulă nostru însă se mulțamește a exprima acestu lucru cu unū singurū vers.

Despre plecarea lui Tit la Caesarea și despre cele lucrute acolo: Baracū pag. 251—253 = Flaviu VII c. XX.

Baracū pag. 252 nota referitoare la numărul morților, Flaviu VII. XX.

Primirea lui Tit: B. pag. 253 = Flaviu VII. c. XXII, dar firesce mai specialū (în unū cap), însă totodată și mai bine, mai clarū, mai înfrumșetătū, decâtū la Baracū. Nu eră reu, decât Baracū și lua ostenela a cânta seū mai bine a espune decursulū primirii — luândū de basă și aici câte o idee dela Flaviu, carele întru adevărū dă unū coloritū poeticū descrierii triumfulū primitū de Titū din partea regelū Parților Vologesus, împreună cu o corónă de aurū (Flaviu VII c. XXIV), pentrucă a învinsū pe Iudei vrëndū a demonstra, că Titū învingëndū pe Iudei, a făcutū o faptă plăcută lui Ddeū și de multū dorită de ómeni.

Baracū pag. 253: Trimfulū lui Tit, ș. c. l. până la finea c. VIII ér Flaviu VII. c. XXIV dar fórte minunatū și plăcutū. La Flaviu nu se face amintire de Ápolo, ci numai în generalū se dice, că odórele bis. din Ierusalimū aū fostū întrebuintate după cum eră obiceiulū la ei.

Baracū nota pag. 255 = Flaviu VII. c. XXV Erodionulū, Massada c. XXVIII; închiderea bis. Onia c. XXX.

Cântarea IX.

Rescôla și domolirea Evreilor sub domnirea lui Traianū nu o aflămū în opulū lui Flaviu, ci la Dio Cassius (Historia Romana liber LXVIII.) și anume: Traianus l. XIV 32, unde se espunū tirâniile efeptuite de Andrei (unū Iudeu) față de Greci și Romani în Cyrene și jur și de Artemiu în Cypru, cari însă aū fostū supuși de Lusiu, conducătoriulū lui Traianū (Baracū pag. 271 nota și 272 nota), éră rescôla și domolirea ei în vers. dela 271—275.

Cele întimplate sub Hadrianū (Baracū nota pag. 276 = Dio Cassius lib LXIX, 12), și Baracū în vers. pag. 276.

Baracū pag. 279 (numărul devastărilor) = Dio Cassius lib. LXIX 14. Baracū pag. 289 Nota comunicată dela Ammianū Marcellin, și anume din opulă : rerum gestarum libri, și anume din l. XXIII, ér nu din XXIV, precumū đice Baracū consună cu originalulū.

II.

Din cele espuse până aici este evidentū, că Baracū și-a alesū de subiectū alū scrierii din cestiune o acțiune eroică, interesantă și memorabilă.

Ceea-ce dă acestei scrierii, resp. resbelulū judaic alū lui Iosifū Flaviu caracter eroicū, sūntū desele probe de curagiu, doveditū cu ocasiunea luptelorū portate din partea Iudeilorū pentru căscigarea independenței, — pentru scóterea de sub domnirea Romanilorū. Revóltele Iudeilorū au fostū suprimate în mai multe rënduri, și Iudeii tractați din partea Romanilorū precum pretindea cerbicoșia lorū și întrebuițarea tuturorū apucăturilorū înșelătorești aplicate de ei în decursulū resbelulū pentru perderea și nimicirea Romanilorū. În istoria poporulū evreescū acestū resbelū este înregistratū ca uniculū, din care transpiră în tótă lumina eroismulū acestui poporū — unū eroismū ca și cărele nu a fostū doveditū acestū poporū, până atuncī, — dară nici de atuncī încóce.

Memorabilū se póte numi întru atáta, întru câtū în urma lui (a resbelulū judaic) statulū cu caracterū evreescū încețază de a mai esista.

Ínteressantū ínse ni se presintă acestū obiectū întru atáta, întru câtū Baracū scie se aducă în legătură derimarea Ierusalimulū — și cu acésta căderea imperiulū jidovescū — cu restignirea Mántuitoriulū, afirmándū astfelū credința, ce domnesce și astăzi în poporū, că risipirea Ierusalimulū și ímprăsciarea Jidovilorū pe tótă suprafățā pământulū este dreptū pedépsă trāmisă dela Dđeu pentru restignirea Fiulū seu din partea Iudeilorū.

Luándū dar de basă definițiunea epopeei; „povestirea în versuri a unei acțiuni eroice, interesante și memorabile“,

constată, că „Risipirea Ierusalimului“ este de a se număra între epopei.

Însă pentru a o număra la acest gen de produse literare trebuie să vedem, întru câtă corespunde cerințelor speciale ale unei epopei. Și anume aici sînt de a se lua în considerare:

1. calitățile acțiunii epice; 2. persoanele care participă la acțiune; 3. planul (forma) acțiunii și 4. stilul.

1. Între calitățile acțiunii epice este de a se considera a) unitatea acțiunii, adică: însușirea de a fi una și aceeași dela începutul până la finea epopei — care o aflăm spusă de regulă la început în câteva cuvinte, ca s. e. la Homer (Iliada I. 1) în cuv. *Μῆνιν ἄειδε, θεά, Ἰηληϊά δεω Ἀχιλλῆος* = séu Odisea (I. 1): „*Ἀνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὅς μάλα πολλὰ πλάγχθη.*“

Séu la Vergiliu în Aeneidă (I):

Arma virumque cano Troiae, qui primum ab oris
Italianam fato profugus Laviniaque venit
Litora . . . . .

Cu aceste ne întîlnim și la Baracă pag. 2.

„Versă-mi din ceriuri Christose
Mila ta cea mîngăioasă
Preste duhul meu se învătă
A cântărilor frumșeță
Se pôtă cânta cu jale
Perirea cetății tale“,

Și precum în Iliadă „Mănia lui Achile“, în Odisee „Sufărințele lui Odiseu“, în Aeneida lui Vergiliu: „Sosirea și stabilirea lui Aenea în Italia“ sînt ideile conducătoare, — firul, pe lângă care sînt grupate toate episodele, — așa și la Baracă: Perirea (risipirea) cetății Ierusalimului“ este ideea fundamentală.

b) A doua calitate a acțiunii epice este întregimea, care constă în aceea, ca acțiunea să formeze un *tot estetic*, de o întindere completă cu începutul, mijlocul și sfîrșitul seu propriu bine determinat. În începută au să fiă espuse causele,

cară aŭ provocată și condusă acțiunea. Aceste cauze le aflăm la Baracŭ, și anume în deseale rescóle, cară aŭ avutŭ de urmare resbelulŭ terminatŭ cu risipirea Ierusalimului, trãmisã dela Dđeu ca pedepsã pentru restignirea lui Isusŭ Christosŭ. În mijloculŭ acțiunei aŭ locŭ greutãțile, ce le întimpinã eroulŭ, și luptele lui întru învingerea acestorŭ greutãți. Ca erou în „Risipirea Ierusalimului“ figurãzã împãratulŭ Tit, carele are sã esecute cu ajutoriu Dđeescŭ pedepsa menitã Jidovilorŭ.

Sfãrșitulŭ acțiunii ne dã implinirea voinței eroului, ajungerea scopului, pentru care s'a luptatŭ. În casulŭ presentŭ sfãrșitulŭ conține derimarea Ierusalimului.

c) A treia calitate a acțiunei epice este grandórea (mãrirea), adecã: subiectulŭ epopeei, atãtŭ prin natura lui, câtŭ și prin podóbele, cu cară 'lŭ infrumșetãzã, trebuie sã fie grandiosŭ, va sã dicã: sã provóce în mintea nóstrã admirațiune. Acțiunea trebuie conformŭ acestei cerințe sã se înalțe încãtva barem preste lucrurile, ce le vedemŭ în tóte ñilele.

Acestei cerințe Baracŭ nici pe departe nu satisface, ba încã sântŭ locuri — în cară originalulŭ — istoria lui Flaviu, în prosã întrece pe poetulŭ nostru.

d) A patra calitate a acțiunei epice este, ca sã fiã interesantã. Întru câtŭ se póte numi interesantã acțiunea espusã de Baracŭ în acestŭ productŭ, amŭ amintitŭ mai susŭ.

Persónele epopeei seŭ eroii, cară jócã rolŭ în epopeã, trebuie sã fiã astfelŭ, încãtŭ despre fiã-care sã se póta dice: „toto vertice supra est“ față cu celelalte persóne, cară au o rolã mai puținŭ importantã în epopeã. Tóte aceste calitãți poetulŭ are sã le facã evidente prin faptele sevırșite de eroi. Eroulŭ poemei presente, precum amŭ amintitŭ mai susŭ, este Titŭ Vespasianŭ. Poetulŭ nostru însã cu puținŭ atribuie eroului din productulŭ seu mai multŭ, decãtŭ i ascrie istoriculŭ. Deosebirea între conducãtorulŭ și mai târđiu împãratulŭ romanŭ Titŭ ca beliduce, precumŭ ni-lŭ presintã Flaviu — și între Titŭ ca eroulŭ principalŭ alŭ epopeei lui Baracŭ, constã în aceea

că ultimul e exprimă în mai multe locuri ideea, că Titu e trimis de la Dzeu spre pedepsirea poporului jidovesc, s. e. pag. 206 :

„Dându ceriul lui Titu putere,
Evreilor mörte cere“,

séu la pag. 197 :

„Venindü dréptă judecată
Dela ceriu acum sé-î bată“

și în alte locuri.

Portarea lui Titu față de Evreii, cari cu tötă ocașiunea se rescolaü în contra Romanilor și nu cruțaü nici unü mijlocü ertatü și neertatü pentru de a-î nimici, este întru adevëru umană, ba de multeori préumană. Titu este dotatü cu o inimă creștină, care reulü 'lă rësplătesce cu bine, — deși scimü că la Romanii valoră multü principiulü : „parcere subiectis“.

Ca erou ni-lü presintă într'o formă atâtü istoriculü, câtü și poetulü, — dar ca omü trimisü dela Dzeu Titu este modelü de bunätate, de o bunăvoință fără părechie nu numai în evulü vechiu, dară chiar și în timpurile mai dincöce — față de insurgenți. Astfelü ni-lü presintă pe Titu Baracü. Și în acéstă privință diferă puținü de istoricü, carele încä nu depinge pe Titu cu colori nefavorabile în privința bunätäții, dar preocupäțiunea lui Flaviu în favorulü neamului seu evreescü transpiră în câteva locuri. Nu trebuie însé se perdemü din vedere nici pozițiunea lui Flaviu, pe când scriia acestü opü — împregiurările lui, cari nu-i chiar permiteäu a scrie reu, nici în casulü, când ar fi fostü așa, despre domnitoriulü, carele l'a agratiatü și l'a împärtășitü în multe bunätäți.

III. În ceea-ce privesce planulü epopeei suntu de a se lua în considerare: începutulü séu propoșițiunea epopeei, în care poetulü espune subiectulü — învocațiunea și narațiunea însași. Începutulü și învocațiunea ocurü și împreunate s. e. la Homer în ambe epopeile. Aflämü însé începutulü separatü și învocațiunea separată în epopea lui Vergiliu, unde începutulü 'lă forméză primele döne resp. trei versuri, érá învocațiunea în versurile 8—11. Baracü sub titlulü : „Rugăciunea autorulü“ (pag. 1—4) are și propoșițiunea și învocațiunea îm-

preună. Învocațiunea Musei la Baracü o aflămü și la espunerea singuraticelorü momente ale acțiunei, în decursulü narațiunei, pag. 27 :

„Musă! acum zugrăvesce
Ce ucideri sêvêrșesce“ Flor.

Narațiunea este simplă. Baracü adecă espune dela începutü până la sfîrșitü evenimentele așa dupăcumü s'au întemplatü. Dară „elocința narațiunii, grandiositatea tablourilorü, interesulü intrigei, contrastulü caracterelorü, lupta pasiunilorü, adevêrulü și nobleța moravurilorü epice ¹⁾, cari constitue adevêrata frumsetă a epopeei, lipsescü.

IV. Stilulü epopeei are sê fiă măestosü, demnü, grandios, nobilü. Acțiunea eroică, interesantă și memorabilă sê fiă espusă în unü limbagiu plinü de căldură entusiastică, se nu lipsescă elocuința patetică, cari două însușiri făceau pe cei vechi sê credă, că deulü inspiră pe poet. Stilulü din scrierea lui Baracü nu e maestosü, nici grandiosü, dar nici nobilü. Cu tôte acestea la prima cetire se pôte observa și recunosce, că stilulü lui Baracü nu este slabü, ba încă e chiar bunișorü, decă luămü în considerare starea limbei și literaturêi nôstre pe la anulü 1820, pe când se ivesce acestü productü. Baracü în generalü și în celelalte scrieri are o limbă poporală, ușoră, curgătorie. Ba adeseori cetimü la Baracü tropi și figuri ²⁾ Așa: Synecdoche pag. 24 :

„Inima sê nu te lase
Numai pentru *cinci* ai șese
A perde nenumêrate
Suflete nevinovate“

Paralelism pag. 31 :

„Priviți căți ochi cu plânsóre
Și lacrimi jeluitoré“

Paronomasiă (Adnominatio) pag. 133 :

„Și fugindu-ï ôstea *cade*
Periciunii ce *se cade*.

¹⁾ G. I. Ionescu-Gion, Manualü de poetică pag. 146, care opü l'amü întrebuintatü în întregü decursulü analisării acestui productü.

²⁾ Tropi și figurele sântü dupa analogia celorü din limbile clasice, prin ce încă se confirmă influința originalului grecü.

Figura etimologica pag. 61. „*Suflându-și sufletul vântul.*”

Metonymia pag. 47:

„Pân sórele și resare
De șapte orî luminaire“ (= 7 zile).

Alliteratio ocură fórte des, așa pag. 57:

Câte capete sărite

pag. 91. Trăsnea foculü făcëndü frică.

pag. 95. Stejarîi sê strejuescă

pag. 210. S'au întinsü fómete fórte

La evrei spre multă mórte etc.

Epizeuxis pag. 121:

„Au împresuratü cu mórte
Pe Evrei fórte fórte.

Epiphora pag. 127:

„Pe noi legea *ne opresce*
Și tare *ne opresce*“

Gradațiune (Climax) pag. 190: Rümpe, bate și o stinge

Anaphora pag. 233.

Césulü ce mărturisesce

Césulü în care străinulü . . . . .

Ocurü și la elü câteva licenție poetice, așa pe pag. 76:

„Ca *prunci de câne* . . = căței; pag. 77. „Bêtrâni tineri,
feți și fete (feți = feciori).

Aflămü cuvinte cu formațiune grecă: „*patridă*“ = patrie;
Troadă (Troja). Apoi cuvinte străine, neusitate: stârvuri, sgé-
buri“, prilostitü etc.

De sine se înțelege că „erorile“ încă nu lipsescü: cacofonii
(dese) pag. 19. Ca când viforulü celü mare pag. 229. Că câtü
aü fostü de înalte“ etc.

Eróre contra demnității stilului este cea din v. 1 de susü
pag. 211 carele e repețirea versului 3 pag. 201.

Enararea unui și aceluiași faptü ocură și pe pag. 85 și
pe pag. 91.

Din tóte cele espuse până aici vedemü, că Baracü luândü
subiectulü poesiei sale dela Flaviu, s'a nisuitü a ni-lü pre-
senta tornatü în forma unui poemü epicü. Dar ținendu-se

prea strinsă de originală, vrându a ne presenta faptele câtă mai fidelă, deși eră bună îmanuatoră ală limbei și nu slabă versificatoră — și deși cetise modelurile de acestă genă de produse, pe Homer și Vergiliu, — totuși are multe neajunsuri scrierea lui „Risipirea Ierusalimului“, cari o facă să rămână numai o încercare pe terenulă poeziei epice.

Dr. *Emiliană Popescu.*

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

În ședința publică dela 15 Ianuaru dlă V. *Urechia* a comunicat istoriculă unăi conflictă între corpulă didactică și reposatulă Ioană Maiorescu la 1838. Dlă *Gr. Tocilescu* a constatată mai multe erori chronologice din publicațiunile dlă Xenopolă și a adusă interesante informațiuni asupra unăi principată ală Iașiloră, ce ară fi esistată înainte de Bogdană Dragoșă. Dlă *Demetriu Olănescu* a comunicată o serie de documente, cari constată nesuințele patriarchiei din Constantinopole, de a împedeca desvoltarea bisericei și a școlei macedo-române, și a cetită o frumoasă odă, ce avea să se dăcă, și s'a și dăisă în teatrulă națională la representația, care s'a dată la 24 Ianuaru în onărea tinerei părechă regale.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Cea mai distinsă elevă de limba română este fără îndoieală principesa Maria de Edinburg, tinera soție a clironomului română principelui Ferdinandă, carea îndată după fidanțarea sa cu principele își aduse dela Sinaia profesoră de limba română și se puse cu zelă pe studiu.

Iubileu. Dlă profesoră de limba și literatura română din Budapesta *Alexandru Romană*, membru ală Academiei române etc. a serbată la 30 Ianuaru (11 Februariu) a. c. jubileulă de 30 ani ai profesurii sale: junimea academică română a arangiată în onărea stimatului seu profesoră ună banchetă festivă.

Manuscrisă prețiosă. Guvernulă daneză posedă ună manuscrisă dela anulă 1470, scrisă pe pele de căne, carele între alte tradițiuni conține și descrierea descoperirii insuleloră Labradoră

de cătră Viking — Leif la anul 986, adecă cu 506 ani înainte de descoperirea prin Columb. Acestă manuscrisă va fi espusă la espozițiunea universală din Chicago, unde cu cea mai mare grijă va fi dusă pe o corabiă de resboiu, aşedatū într'unū chioscū anume şi păzitū de o companie de soldați. Se dīce, că guvernulū americanū arū fi oferitū pentru acestū manuscrisū 12 milliōne franci, dar guvernulū danezū n'arū vrē se-lū vëndă.

Darū grandiosū. Milionarulū americanū, numitū „regele petroleului“, *John Rockefeller*, a întemeiatū universitatea din Chicago, şi dăruirile lui pentru acestū institutū urcă la 16 miliōne franci.

Donū literarū. Dlū preşedinte alū Asociațiunei *G. Barițiu* din nou a donatū pe seama bibliotecēi aceleia unū însemnatū numărū de scrieri române, publicate de pe la 1820 până în presentū, multe din ele prețioșe nu numai pentru valōrea literară, ci și pentru vechimea și raritatea lorū.

Necrologū. La 26 Ianuarie (7 Februarie) a. c. a reposatū în Cernăuți stimatulū nostru compatriotū, zelosulū și binemeritatulū redactorū alū „Gazetei Bucovinei“, Dlū *Pompiliu Pipoșu*, carele de cândū a pășitū în viața publică neconținutū a lucratū și luptatū pentru desceptarea și progresarea poporului nostru, și în specialū are parte la frumosulū avēntū, ce l'aū luatū pe tōte terenele frații nostri din Bucovina.

Immormēntarea s'a făcutū Joi 28 Ianuarie cu solemnitate fōrte frumosă, asistāndū numeroși membrii ai familiilorū celorū mai de frunte din țeră. Petrunđetőrea cuvēntare funebrală o ținū preotulū dela biserica Sf. Paraschivei *Constantinū Morariu*; la mormēntū vorbi, adāncū emoționatū și aduncū emoționandū, Archimandritulū mitroforū *Mironū Calinescu*, apoi în numele societății „Concordia“ Esarchulū *Ioanū Procopoviči* și în fine în numele societății academice „Junimea“ *Alecū Popoviciu*. Din Transilvania eraū de față protopresbiterii *Vasiliu Pipoșu* și *Iuliu Roșescu*, cela părinte, cesta cumnatū alū decedatului. Spesele immormēntărei le pōrtă societatea „Concordia“, și venerațiune cuprinde pre totū Romānulū, când vede simpatia și iubirea frațilorū bucovineni pentru zelosulū bărbatū, care a lucratū cu atāta devotamentū pentru binele poporului seu. Onōre, onoratulū, onōre onorațiilor!

Asociāndu-ne profundeī dureri a familiei atātū de greu cercate, dīcemū bravului bărbatū eșitū dintre noi: Fiă-ți țerāna ușoră și memoria binecuvēntată!

BIBLIOGRAFIĂ.

„**Revista critică-literară**“ este titlul unei foi periodice, carea ese dela 1 Ianuariu a. c. odată în lună la Iași sub redacțiunea dlui *Aron Densușianu*. Abonamentele se fac la redacțiune, strada Carolu Nr. 42, pe anu cu 6 fl. Numele directorului și articuli din Nr. 1 și 2 ne îndreptătescu a spera, că noul organu de publicitate va aduce lucrări de valoare științifică și literară. Salutările și urările noastre!

Boletin del Instituto Geografico Argentino, dirigido por su presidente Señor Alesandro Sorondo. Buenos Aires MDCCCICII. (Avisu pentru cei-ce se ocupă cu limba spaniolă).

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 43/1893.

Procesu verbalu

alū comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luatū în ședința dela 3 Februarie n. 1893.

Președinte: Dr. Il. Puscariu vice-preș. Membrii prezenți: Ioanū Hannia, I. V. Russu, Nicanorū Frateșu, P. Cosma, Ios. St. Șuluțu, I. Papiu, Ioanū Popu de Galați, Z. Boiu secret. I., Dr. C. Diaconovich, Ioanū Crețu, Leontinu Simonescu cassaru. Actuaru substitutu: N. Toganu bibliotecaru.

Nr. 1. Comisiunea esmisă în ședința dela 20 Decembre 1892 sub punct. protoc. 181 raportéza, că în conformitate cu însărcinarea primită a luatū în sémă averea Asociațiunei dela fostulū cassaru dlū Gherasimū Candrea, a scontratū cassa cu acea ocașiune, și aflându-se tôte în regulă, pre lângă o consemnare a tuturorū valorilorū Asociațiunei alăturată sub $\%$. cassa s'a predatū cu începutulū anului curențu în administrațiunea noulū cassaru interimalū dlui Leontinu Simonescu.

— Spre știință.

Nr. 2. Cassarulū Asociațiunei dlū L. Simonescu prin hârtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că fondulū generalū alū Asociațiunei posede 1 obligațiune de rentă ungară în valoare nominală de 100 fl., ér fundațiunea G. B. V. posede priorități de ale căii ferate ungare

de nord-ost în valoare nominală de 300 fl.; valorile acestea în urma ordinațiunei mai recente a ministrului reg. ung. de finanțe cadă sub convertire și până la 7 a lunii curente trebuiesc prezentate la locurile designate pentru a fi răscumpărate ori convertite în obligațiuni de stată cu 4% în valută de coronă; totu odată arată, că mai avantajosă ar fi pentru Asociațiune, decât valorile din cestiune s'ar vinde fără amânare după cursul ce-lu au de prezentă, și cu prețulu aceloră s'ar cumpăra scrisurii fonciare de 5% de ale institutulu de credită și economii „Albina“.

Deci face propunere în acestu înțeles. (Ex. Nr. 43/1893).

— Propunerea se primesce întocmai, și cassarulă Asociațiunei dlă L. Simonescu primesce însărcinarea pentru efectuarea neamănată a acesteii operațiuni.

Nr. 3. Cassarulă Asociațiunei dlă Leontină Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că una din hărțiile de valoare ale primeii societății de credită fonciară română din Bucuresci, întrate la cassa Asociațiunei în urma lăsămētulu fericitulu Ioană Oltēnă, anume Nr. 20, s'a sortitū după informațiunile, ce dēnsulă le are, și astfelă aceea vine a se escompta cu valorea ei de 5000 lei și că dēnsulă a și trimisū hărtia respectivă la destinațiunea ei spre acelu sfērșitū. (Ex. Nr. 44/1893).

— Raportulū dlui cassarū servește spre sciință.

Nr. 4. Cassarulă Asociațiunei dlă Leontină Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că în cassa Asociațiunei se află mai multe acțiuni dela diverse institute de credită și încă netranscrise pre numele Asociațiunei, și că dēnsa din acēsta impregiurare sē nu fie împedecată în drepturile, ce le are, în puterea acelorū acțiuni, ori sē nu sufere cu timpulă ceva daună, propune a se luă mēsuri pentru transcrierea respectivelorū acțiuni pe numele Asociațiunei. (Ex. Nr. 45/1893).

— Propunerea se primesce, avēndū cassarulū dlă Leontină Simonescu sē facă dispozițiunile de lipsă pentru transscrierea respectivelorū acțiuni.

Nr. 5. Cassarulă Asociațiunei dlă Leontină Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuarie a. c. cere se fie autorisatū, a întroduce unū nou și mai practicū sistemū de comptabilitate la cassa Asociațiunei în loculă actualulu sistemū complicatū și greoiū, și totū odată presintă unū formularū corespunđetorū, după care arū fi sē se pōrte în viitorū jurnalele speciale și jurnalulū generalū alū cassei, aretāndū

că prin noul sistem de comptabilitate s'ar introduce o mai bună evidență și s'ar înlesni multă scontrarea cassei, putându-se efectua scontrarea totu odată cu noul sistem pre base mai sigure. (Exh. Nr. 46/1893).

— Afându-se noul sistem de comptabilitate mai practic, cererea dlui cassar, fiind în consonanță și cu concludul adunării generale din 1892 ședința a II-a Nr. prot. 13 și cu concludul comitetului din ședința dela 9 Novembre 1892 Nr. prot. 139, se încuviințează și formularul prezentat se aprăbă, avându se fiă introdusul noul sistem deja pe anul curent.

Sibiiu, d. u. s.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.
președinte.

Nicolau Toganu m. p.
actuaru substitutu.

Autenticarea acestui protocolu se concrede domnilor: P. Cosma, Nicanoru Frateșiu și Dr. C. Diaconovich.

S'a cetitu și autenticatu. Sibiiu, în 6 Februaru n. 1893.

Dr. C. Diaconovich m. p. P. Cosma m. p. Nicanoru Frateșiu m. p.

CONSEMNAREA

sumelor colectate în favorul scolii civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlă Partenie Cosma.

N. Hulea, econ. în Hașagă 2 fl.; Zach. Mensaru, econ. în Daia; N. Ticuța, econ. în Keteu; Stef. Bărbatu, econ. în Sighișora; Mih. Vodă, econ. în Toplicza; Ilie Cherecheș, Vas. Ciorgódi, economi în Ocna; N. N., econ. în Reghină câte 1 fl.; C. Prie, parochu în Secădate 3 fl.; L. Albu, econ. în Ocna 50 cr.; G. Iacobu, econ. în Ocna; N. Oprișu, econ. în Șura-mare câte 1 fl.; Ioană Lințu, agentu în Caransebeșu 11 fl. 50 cr.; Stef. Pop, par. în Mihaltu 4 fl.; P. P., econ. în Baia de Crișu; Maria Prie, economă în Secădate; I. Popoviciu, econ. în Bendorf; M. Ardelenu, econ. în Gurasada; I. Frățilă, econ. în Veseud; C. Marcu, econ. în Poiana; I. Sava, econ. în Reghină câte 1 fl.; P. Barbă, adv. în Reghină 3 fl.; Iuliu Musta, parochu în Glămboca 7 fl. 50 cr.; Dr. A. Todea, avocatul în Reghină 8 fl.; Maria Stoita, economă în Sibiiu 1 fl. 50 cr.; Moisiu Crucianu, economu în Lodormanu 1 fl.; Alexiu Berinde, presid. soc. „Persei“ în Seini 12 fl. 50 fl.; I. S., econ. în Cornețelă 1 fl.; Ioană Ilie Bucșa, econ. în Mohu 50 fl.; Nicolae Savu, econ. în Sibiiu; Achim Muntenu, Ioană Ordenu, economi în Kontza câte 1 fl.; G. Morariu, economu în Sibiiu 3 fl. 50 cr.; I. C., econ. în Sibiiu 1 fl.; Isaja Popa, parochu în Ocna 8 fl. 50 cr.